

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 5. junija 2018*

„Predhodno odločanje – Člen 325 PDEU – Goljufije ali druga nezakonita dejanja, ki škodijo finančnim interesom Evropske unije na področju carin – Učinkovitost kazenskega pregona – Ustavitev kazenskega postopka – Razumni rok – Direktiva 2012/13/EU – Pravica do obveščenosti o obdolžitvah – Pravica do dostopa do listin iz spisa – Direktiva 2013/48/EU – Pravica do dostopa do odvetnika“

V zadevi C-612/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Spetsializiran nakazatelen sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija) z odločbo z dne 11. novembra 2015, ki je na Sodišče prispela 18. novembra 2015, v kazenskem postopku zoper

Nikolaya Koleva,

Milka Hristova,

Stefana Kostadinova,

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano (poročevalec), podpredsednik, R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský in E. Levits, predsedniki senatov, E. Juhász, A. Borg Barthet, J.-C. Bonichot, F. Biltgen, sodniki, K. Jürimäe, sodnica, C. Lycourgos, M. Vilaras in E. Regan, sodniki,

generalni pravobranilec: Y. Bot,

sodni tajnik: M. Aleksejev, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 15. novembra 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za bolgarsko vlado L. Zaharieva in E. Petranova, agentki,
- za Evropsko komisijo R. Troosters in V. Soloveytchik, agenta,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 4. aprila 2017

izreka naslednjo

* Jezik postopka: bolgarščina.

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 325 PDEU ter Direktive 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku (UL 2012, L 142, str. 1) in Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti (UL 2013, L 294, str. 1).

2 Ta predlog je bil predložen v okviru kazenskega postopka zoper Nikolaya Koleva,

Milka Hristova in Stefana Kostadinova, ki so bili obdolženi, da so kot carinski uslužbenci v Svilengradu (Bolgarija) storili različna kazniva dejanja.

Pravni okvir

Pravo Unije

Sklep 2007/436/ES, Euratom

3 V skladu s členom 2(1)(a) Sklepa Sveta z dne 7. junija 2007 o sistemu virov lastnih sredstev Evropskih skupnosti (2007/436/ES, Euratom) (UL 2007, L 163, str. 17), ki se je uporabljal v času dejstev iz postopka v glavni stvari, lastna sredstva Unije vključujejo skupno carinsko tarifo.

Uredba (ES) št. 450/2008 in Uredba (EU) št. 952/2013

4 Člen 21(1) Uredbe (ES) št. 450/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. aprila 2008 o carinskem zakoniku Skupnosti (Modernizirani carinski zakonik) (UL 2008, L 145, str. 1), ki se je uporabljal v času dejstev iz postopka v glavni stvari, je določal:

„Vsaka država članica določi kazni za neupoštevanje carinske zakonodaje Skupnosti. Takšne kazni so učinkovite, sorazmerne in odvračilne.“

5 Ta Uredba je bila 30. oktobra 2013 razveljavljena z Uredbo (EU) št. 952/2013 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. oktobra 2013 o carinskem zakoniku Unije (UL 2013, L 269, str. 1), katere člen 42(1) v bistvu povzema navedeni člen 21(1).

Direktiva 2012/13

6 V uvodnih izjavah 10, 14, 27, 28 in 41 Direktive 2012/13 je navedeno:

„(10) Skupna minimalna pravila bi morala voditi do okrepljenega zaupanja v kazenskopravne sisteme vseh držav članic, kar bi moralo po drugi strani voditi do učinkovitejšega pravosodnega sodelovanja v duhu vzajemnega zaupanja. Taka skupna minimalna pravila bi se morala uvesti na področju obveščanja v kazenskem postopku.

[...]

(14) Z namenom krepitve vzajemnega zaupanja med državami članicami določa skupne minimalne standarde na področju obveščanja o [...] obdolžitvah, ki se zagotovijo osebam, osumljenim ali obdolženim kaznivega dejanja. Ta direktiva temelji na pravicah, določenih v Listini, zlasti členih [...] 47 in 48 Listine, ter nadgrajuje [člen 6] EKČP, kakor [ga] razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice. [...]

[...]

(27) Osebam, obdolženim kaznivega dejanja, bi bilo treba o tem, česar so obdolžene, dati vse informacije, ki jih potrebujejo za pripravo svoje obrambe in da bi se zaščitila poštenost postopka.

(28) Osumljene ali obdolžene osebe bi bilo treba o tem, da so osumljene ali obdolžene kaznivega dejanja obvestiti nemudoma in vsaj še pred prvim uradnim zaslišanjem na policiji ali drugim pristojnim organom, ne da bi to vplivalo na potek preiskave. Podati bi bilo treba dovolj podroben opis dejstev, vključno s časom in krajem, če sta znana, ter z možno pravno opredelitvijo domnevnega kaznivega dejanja, katerega so te osebe osumljene ali obdolžene, ob upoštevanju dela kazenskega postopka, v katerem je bil opis podan, da bi se zaščitila poštenost postopka in omogočilo učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe.

[...]

(41) Ta direktiva si zlasti prizadeva za krepitev [...] pravice do poštenega sojenja in pravice do obrambe. [...]"

7 Člen 1 te direktive določa:

„Ta direktiva določa pravila glede pravice do obveščenosti osumljenih ali obdolženih oseb o [...] obdolžitvah zoper njih. [...]"

8 Člen 6 navedene direktive, naslovljen „Pravica do obveščenosti o obdolžitvah“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe obveščene o kaznivem dejanju, katerega so osumljene ali obdolžene. Te informacije se podajo nemudoma in tako podrobno, kolikor je to potrebno za zaščito poštenosti postopka in učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe.

[...]

3. Države članice zagotovijo, da se, najpozneje ob vložitvi obtožnice v preizkus sodišču, podajo podrobne informacije o obdolžitvah, vključno z vrsto in pravno opredelitvijo kaznivega dejanja ter naravo udeležbe obdolžene osebe.

4. Države članice zagotovijo, da so osumljene ali obdolžene osebe, če je to potrebno za zaščito poštenosti postopka, nemudoma obveščene o vseh spremembah informacij, podanih v skladu s tem členom.“

9 Člen 7 iste direktive, naslovljen „Pravica dostopa do gradiva zadeve“, v odstavkih 2 in 3 določa:

„2. Države članice zagotovijo, da pristojni organi osumljenim ali obdolženim osebam ali njihovim odvetnikomodobrijo dostop vsaj do vsega dokaznega gradiva, s katerim razpolagajo, ne glede na to, ali je to gradivo v prid ali v breme osumljenim ali obdolženim osebam, da bi se zaščitila poštenost postopka in pripravila njihova obramba.

3. [...] [D]ostop do dokaznega gradiva iz odstavka 2 [se] odobri pravočasno, da se omogoči učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe in vsaj ob predložitvi obtožnice sodišču v preizkus. Kadar pristojni organi pridobijo dodatno dokazno gradivo, omogočijo dostop do tega gradiva v času, ki zadostuje za njegovo preučitev.“

Direktiva 2013/48

10 V uvodni izjavi 12 Direktive 2013/48 je navedeno:

„Ta direktiva določa minimalna pravila glede pravice do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku [...]. S tem spodbuja uporabo Listine, zlasti členov [...] 47 in 48 Listine, ter nadgrajuje [člen] 6 [...] EKČP, kot [ga] razlaga Evropsko sodišče za človekove pravice [...].“

11 Člen 1 te direktive določa:

„Ta direktiva določa minimalna pravila glede pravic[e] osumljenih in obdolženih oseb v kazenskem postopku [...] do dostopa do odvetnika [...].“

12 Člen 3 navedene direktive, naslovljen „Pravica do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku“, v odstavku 1 določa:

„Države članice osumljenim in obdolženim osebam zagotovijo pravico do dostopa do odvetnika tako hitro in na takšen način, da se zadevnim osebam omogoči dejansko in učinkovito uveljavljanje njihove pravice do obrambe.“

Bolgarsko pravo

Določbe v zvezi s pravico do odvetnika

13 V skladu s povezanimi določbami člena 91(3) in člena 92 Nakazatelno protsesualen kodeks (zakonik o kazenskem postopku) v različici, ki je veljala v času dejstev v postopku v glavni stvari (v nadaljevanju: zakonik o kazenskem postopku), mora sodišče izločiti odvetnika, kadar ta zastopa obe obdolženi osebi, če je obramba ene od teh oseb v nasprotju z obrambo druge. V skladu z ustaljeno nacionalno sodno prakso obstaja nasprotje interesov navedenih oseb, če ena od njiju navede pojasnila, ki se lahko uporabijo zoper drugo, medtem ko ta druga oseba ne navede nobenega pojasnila.

14 Odstavki od 4 do 6 člena 94 tega zakonika urejajo imenovanje odvetnika po uradni dolžnosti, ki ga izvede neodvisni organ.

Določbe v zvezi z obtožnim aktom, elementi preiskave in obtožnico

15 Člena 219 in 221 zakonika o kazenskem postopku določata, da preiskovalni organ sestavi obtožni akt, v katerem so navedena glavna dejanja, ki pomenijo kaznivo dejanje, in njihova pravna opredelitev. Ta akt se pošlje obdolženi osebi in njenemu odvetniku, ki ga ta podpišeta, potem ko se z njim seznanita.

16 Obveščanje o elementih preiskave urejajo členi od 226 do 230 tega zakonika. V skladu s temi členi se dokumenti, zbrani za preiskavo, pred morebitno sestavo obtožnice predložijo obrambi, če obramba to zahteva. V takem primeru sta obdolžena oseba in njen odvetnik vabljeni vsaj tri dni pred to predložitvijo ter se nato v primernem roku lahko seznanita z zadevnimi dokumenti. Če na naslovu, ki je naveden, nista dosegljiva ali na dan, na katerega sta povabljeni, brez upravičenega razloga ne prideta, obveznost predložitve dokumentov preneha.

- 17 Med drugim v skladu s členom 246 navedenega zakonika državni tožilec, če odloči, da zadevo predloži sodišču, sestavi obtožnico, s katero se kazensko-preiskovalni postopek konča in začne sodni kazenski postopek. V obtožnici, za katero predložitveno sodišče navaja, da je „dokončna in natančna obtožba“, so podrobno navedena dejanja ter njihova pravna opredelitev. Obtožnica se vloži pri sodišču, ki mora v petnajstih dneh preveriti, ali so bile storjene bistvene kršitve postopka. Če je odgovor nikalen, sodišče določi datum prve obravnave. Obdolžena oseba in njen odvetnik prejmeta izvod te obtožnice skupaj z vabilom na to obravnavo. Nato morata v roku sedmih dni, ki se lahko podaljša, pripraviti obrambo.

Določbe in sodna praksa v zvezi z bistveno kršitvijo postopka

- 18 V skladu s členom 348(3), točka 1, zakonika o kazenskem postopku je kršitev postopka „bistvena“, če bistveno krši procesno pravico, priznano z zakonom. V skladu s sodno prakso Vrhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija) so take kršitve zlasti nesestava ali nepredložitev obtožnega akta, elementov preiskave ali obtožnice, ter obstoj nasprotij v obtožnici. Akt, ki vsebuje nepravilnosti, je treba nadomestiti z novim aktom, pri čemer je pojasnjeno, da sodišče samo ne more odpraviti bistvenih kršitev postopka, ki jih je storil državni tožilec, ampak mora temu zadevo vrniti.

Določbe v zvezi z ustavitvijo kazenskega postopka

- 19 Ustavitev kazenskega postopka je bila v času dejstev v postopku v glavni stvari urejena zlasti s členoma 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku, za katera predložitveno sodišče navaja, da je bil njun cilj pospešitev kazensko-preiskovalnega postopka.
- 20 Na podlagi člena 368 tega zakonika, je lahko, če kazensko-preiskovalni postopek ni bil končan v dveh letih od obdolžitve za huda kazniva dejanja, obdolžena oseba sodišču predlagala uporabo postopka iz člena 369 navedenega zakonika, na podlagi katerega je to zagotovilo sodno presojo ali ustavitev kazenskega postopka.
- 21 V skladu z navedenim členom 369 je moralo sodišče, potem ko je ugotovilo iztek dveletnega roka, zadevo predložiti državnemu tožilcu ter mu naložiti trimesečni rok, v katerem je moral ta končati preiskovanje in kazensko-preiskovalni postopek bodisi s tem, da je končal pregon, bodisi s tem, da je sprožil postopek sojenja. Če je državni tožilec izbral to drugo možnost, je moral v dodatnih petnajstih dneh sestaviti obtožnico in jo vložiti pri sodišču. Če državni tožilec novih rokov ni spoštoval, je moralo sodišče obravnavati zadevo in kazenski postopek ustaviti. Če pa je državni tožilec končal kazensko-preiskovalni postopek in v predpisanih rokih vložil obtožnico, je sodišče preverilo zakonitost postopka ter zlasti zagotovilo neobstoj bistvenih kršitev postopka. Če je sodišče ugotovilo take kršitve, je zadevo ponovno predložilo državnemu tožilcu in mu določilo dodaten enomesečni rok za odpravo teh kršitev. Če državni tožilec tega roka ni spoštoval, če teh kršitev ni odpravil ali če je storil nove kršitve, je sodišče kazenski postopek ustavilo.
- 22 Če so bili vsi ti pogoji izpolnjeni, je imela obdolžena oseba pravico do te ustavitve, tako da je sodišče to ustavitev moralo odrediti, ne da bi lahko samo odpravilo bistvene kršitve postopka ali opravilo vsebinsko presojo. S sklepom o ustavitvi kazenskega postopka je bil vsakršen kazenski pregon dokončno končan, tako da zoper zadevno osebo ni bilo več mogoče uveljavljati kazenske odgovornosti. Zoper ta sklep ni bilo mogoče vložiti pritožbe, razen v izjemnih okoliščinah.
- 23 Predložitveno sodišče je z dopisom z dne 25. avgusta 2017 Sodišče obvestilo o spremembi členov 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku ter o tem, da je bil v ta zakonik dodan nov člen 368a. V skladu s temi določbami, kakor so bile spremenjene, sodišče ni več moglo odrediti ustavitve kazenskega postopka, ampak je ta postopek lahko zgolj pospešilo. Vendar navedeno sodišče navaja, da se te določbe *ratione temporis* ne uporabijo za postopek v glavni stvari.

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 24 Osem carinskih uslužbencev v Svilengradu, in sicer Dimitar Dimitrov, Plamen Drenski, N. Kolev, M. Hristov, S. Kostadinov, Nasko Kurdov, Nikola Trifonov in Georgi Zlatanov, je obdolženih, da so v obdobju od 1. aprila 2011 do 2. maja 2012 sodelovali v kriminalni združbi, ker so od voznikov tovornih ter osebnih vozil, ki so prečkali mejo med Bolgarijo in Turčijo, zahtevali podkupnino v zameno za to, da niso opravili carinskega pregleda ter da ugotovljenih nepravilnosti niso zabeležili v dokumentih. S. Kostadinov in N. Kurdov sta obdolžena tudi prikrivanja tako prejetih podkupnin, P. Drenski, M. Hristov in N. Trifonov pa korupcije. Ta različna dejanja so na podlagi členov 215, 301 in 321 Nakazatelen kodeks (kazenski zakonik) kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen odvzema prostosti, in sicer glede na okoliščine primera od šest do deset let zapor, pri čemer je za dejanja korupcije predpisana denarna kazen.
- 25 Teh osem oseb je bilo prijetih v noči iz 2. na 3. maj 2012. Obtožbe zoper njih so bile sestavljene takoj po njihovem prijemu, nato pa so bile v letu 2013 podrobno pojasnjene in jim sporočene. Te osebe so bile obveščene tudi o zbranih dokazih.
- 26 Ker so nekatere od navedenih oseb z državnim tožilstvom sklenile sporazum o tem, da se pregon zoper njih delno ustavi, je bila zadeva predložena predložitvenemu sodišču, da to ta sporazum potrdi. Vendar je predložitveno sodišče, ker je menilo, da obtožnih aktov ni sprejel pristojni organ in da ti akti vsebujejo kršitve postopka, to zahtevo dvakrat zavrnilo.
- 27 Zadeva je bila zato predložena pristojnemu državnemu tožilcu specializiranega tožilstva, da v zvezi z osmimi obdolženimi osebami pripravi nove obtožbe. Vendar je bil postopek nato prekinjen, predpisani roki za preiskavo pa so bili večkrat podaljšani.
- 28 Ker leta 2014 preiskava še vedno ni bila končana, čeprav se je dveletni rok od datuma obtožbe iztekel, so N. Kolev, M. Hristov in S. Kostadinov na podlagi člena 368 zakonika o kazenskem postopku pri predložitvenem sodišču vložili zahtevo, s katero so predlagali, naj navedeno sodišče uporabi postopek iz člena 369 tega zakonika. Ker je navedeno sodišče temu predlogu ugodilo, je zadevo vrnilo tožilcu in mu naložilo, naj v treh mesecih, to je do 29. januarja 2015, konča preiskavo, pripravi nove obtožbe in jih skupaj z elementi preiskave predloži obdolženim osebam, ter konča kazensko-preiskovalni postopek, pri čemer ima državni tožilec nato dodatnih petnajst dni, da sestavi obtožnico in jo vloži pri sodišču.
- 29 Državni tožilec je sestavil nove obtožbe in pri predložitvenem sodišču v predpisanih rokih vložil obtožnico.
- 30 Vendar niti N. Kolev in S. Kostadinov niti njuna odvetnika niso prejeli obvestila o teh obtožbah. Navedli so namreč, da na datum, določen za to prejetje, niso mogli biti prisotni zaradi zdravstvenih in službenih razlogov. Poleg tega niti te osebe niti M. Hristov, niso bili obveščeni o elementih preiskave.
- 31 Predložitveno sodišče je s sklepom z dne 20. februarja 2015 ugotovilo, da so bile storjene bistvene kršitve postopka, ker na eni strani nove obtožbe niso bile sporočene N. Kolevu in S. Kostadinovu, s čimer so bile kršene njune procesne pravice, ter da je obtožnica vsebovala informacije o obtožbi, ki jima niso bile pravilno sporočene. Na drugi strani je predložitveno sodišče navedlo, da so si deli obtožnice, ki se nanašajo na dejanja, ki se očitajo M. Hristovu, nasprotujoči. Navedeno sodišče je zato v skladu s členom 369 zakona o kazenskem postopku odredilo ponovno vrnitev zadeve državnemu tožilcu in mu naložilo, naj v roku enega meseca, to je do 7. maja 2015, odpravi ugotovljene kršitve postopka, sicer bo kazenski postopek zoper N. Koleva, M. Hristova in S. Kostadinova ustavljen.
- 32 Vendar državni tožilec, čeprav je N. Koleva in S. Kostadinova večkrat pozval, ni uspel zagotoviti pravilne obvestitve o obtožbah in elementih preiskave. Tudi M. Hristova ni bilo mogoče obvestiti o teh elementih. Te tri osebe in njihovi odvetniki so namreč ponovno navedli, da na datume, ki so bili

določeni, ne morejo biti navzoče iz različnih razlogov, med katerimi so potovanje v tujino, zdravstveni razlogi in to, da državni tožilec ni spoštoval zakonskega roka treh dni za obveščanje o elementih preiskave.

- 33 Zato je predložitveno sodišče s sklepom z dne 22. maja 2015 ugotovilo, da državni tožilec ni odpravil bistvenih kršitev postopka, ki so bile že ugotovljene, ter da je storil nove, saj so bile procesne pravice N. Koleva M. Hristova in S. Kostadinova znova kršene, ter da nasprotja, ki jih je vsebovala obtožnica, niso bila v celoti odpravljena.
- 34 Čeprav je poudarilo, da je mogoče, da so te tri osebe in njihovi odvetniki zlorabili svoje pravice in zgolj zavlačevali, da bi državnemu tožilcu preprečili, da konča kazensko-preiskovalni postopek in navedene kršitve odpravi v predpisanih rokih, je navedeno sodišče menilo, da so pogoji za ustavitev tega postopka izpolnjeni, in da so bile te osebe zato upravičene do tega, da se ta postopek ustavi. V zvezi s tem je v bistvu poudarilo, da to, da obdolžena oseba zlorabi svoje pravice in državnemu tožilcu objektivno prepreči, da dokonča različne procesne akte, ki jih določa zakon, ne more preprečiti ustavitve zadevnega kazenskega postopka. Vendar je navedeno sodišče, ne glede na te ugotovitve, odločilo, da se odstopi od pregona, namesto da bi odredilo to ustavitev.
- 35 Državni tožilec, ki je trdil, da ni bila storjena nobena bistvena kršitev postopka, in M. Hristov, ki je menil, da predložitveno sodišče neupravičeno ni ustavilo zadevnega kazenskega postopka, sta zoper ta sklep vložila pritožbo.
- 36 Pritožbeno sodišče je s sklepom z dne 12. oktobra 2015 ugotovilo, da bi predložitveno sodišče to ustavitev moralo izvesti v skladu s členoma 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku, zato mu je zadevo vrnilo v odločanje.
- 37 Vendar se predložitveno sodišče sprašuje, ali se sodba z dne 8. septembra 2015, Taricco in drugi, (C-105/14, EU:C:2015:555), ki jo je Sodišče izdalo, medtem ko je o zadevi odločalo pritožbeno sodišče, vzbuja dvom o združljivosti navedenih členov 368 in 369 s pravom Unije, zlasti z obveznostjo držav članic, da zagotovijo učinkovitost pregona kaznivih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije.
- 38 Če je odgovor pritrdilen, se predložitveno sodišče sprašuje o posledicah take nezdružljivosti. Če navedenih členov glede na okoliščine primera ne bi smelo uporabiti, se v zvezi s tem sprašuje, katere posebne ukrepe bi moralo sprejeti za zagotovitev polnega učinka prava Unije ter sočasno zagotovitev varstva pravice do obrambe ter pravice do poštenega sojenja N. Koleva, M. Hristova in S. Kostadinova.
- 39 Navaja več možnosti.
- 40 Prvič, predložitveno sodišče bi lahko odločilo, da se roki iz člena 369 zakonika o kazenskem postopku ne uporabijo in torej državnemu tožilcu odobrijo daljše roke, v katerih naj ta odpravi nepravilnosti, ki so bile ugotovljene ob sestavi obtožnice ter obveščanju obdolženih oseb o obtožbah in elementih spisa, preden zadevo znova predloži sodišču. Vendar se to predložitveno sodišče sprašuje o konkretnih ukrepih, ki bi jih moralo sprejeti za zaščito pravice teh oseb, da se o njihovi zadevi odloči v razumnem roku, iz člena 47, drugi odstavek, Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina).
- 41 Drugič, predložitveno sodišče bi lahko odločilo, da začne sodno fazo kazenskega postopka kljub nepravilnostim, storjenim v kazensko-preiskovalnem postopku. Vendar dvomi o tem, ali pravo Unije temu nasprotuje.
- 42 V tem okviru se na eni strani sprašuje, ali je treba te nepravilnosti, ki na podlagi bolgarskega prava pomenijo „bistvene kršitve postopka“, tako opredeliti tudi na podlagi členov 6 in 7 Direktive 2012/13 ter člena 3(1) Direktive 2013/48. Na drugi strani se v primeru pritrdilnega odgovora sprašuje, ali lahko

sodni postopek začne kljub bistvenim kršitvam postopka, pri čemer te kršitve odpravi v okviru tega sodnega postopka ter nato vsebinsko odloči, ne da bi ta postopek ustavilo na podlagi členov 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku.

43 Poleg tega predložitveno sodišče, ki je ugotovilo, da imata S. Kostadinov in N. Kurdov istega odvetnika, meni, da si njuni interesi nasprotujejo, ker je prvi predložil informacije, ki se lahko uporabijo zoper drugega, ki se ni izjavil. Navedeno sodišče dvomi o združljivosti člena 91(3) in člena 92 zakonika o kazenskem postopku, na podlagi katerega mora tega odvetnika zato izločiti, čeprav S. Kostadinov in N. Kurdov, temu zavestno nasprotujeta, s členom 3(1) Direktive 2013/48. V zvezi s tem se sprašuje, ali je pravica do dostopa do odvetnika iz navedenega člena 3(1) spoštovana, če kot zamenjavo imenuje dva odvetnika po uradni dolžnosti.

44 V teh okoliščinah je Spetsializiran nakazaten sad (specializirano kazensko sodišče, Bolgarija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali je nacionalni zakon združljiv z obveznostjo države članice, da zagotovi učinkovit kazenski pregon kaznivih dejanj carinskih uslužbencev, če se po tem zakonu kazenski postopek, ki se zoper carinske uslužbenca vodi zaradi sodelovanja v hudodelski združbi za izvajanje korupcijskih kaznivih dejanj med opravljanjem službe (sprejem podkupnin v zameno za opustitev carinskega pregleda) ter zaradi konkretnih podkupnin in prikrivanja prejetih podkupnin, ustavi pod temi pogoji, ne da bi sodišče v zadevi preizkusilo, ali: (a) sta od obdolžitve potekali dve leti; (b) je obdolžena oseba podala predlog za ustavitev kazensko-preiskovalnega postopka; (c) je državnemu tožilcu sodišče določilo trimesečni rok za končanje kazensko-preiskovalnega postopka; (d) je državni tožilec v tem roku storil ‚bistvene kršitve postopka‘ (in sicer nepravilno obveščanje o dopolnjeni obdolžitvi, odrekanje vpogleda v gradivo spisa in nasprotujoča si obtožnica); (e) je državnemu tožilcu sodišče določilo nov enomesečni rok za odpravo teh ‚bistvenih kršitev postopka‘; (f) državni tožilec teh ‚bistvenih kršitev postopka‘ v tem roku ni odpravil – pri čemer je za te kršitve v prvem trimesečnem roku in za neodpravo kršitev v zadnjem enomesečnem roku odgovoren tako državni tožilec (neodprava nasprotij v obtožnici; neizvajanje dejanskih ravnanj v pretežnem delu rokov) kakor tudi obramba (kršitev sodelovalne dolžnosti pri obveščanju o obdolžitvi in dostopu do gradiva zadeve zaradi hospitalizacije obdolženih oseb in uveljavljanjih drugih poklicnih obveznosti odvetnikov); in (g) je nastala subjektivna pravica obdolžene osebe do ustavitve kazenskega postopka zaradi neodprave ‚bistvenih kršitev postopka‘ v za to določenih rokih?

2. Če je odgovor na [prvo] vprašanje nikalen, katerega dela zgoraj navedene pravne ureditve naj nacionalno sodišče ne bi uporabilo, da bi zagotovilo učinkovito uporabo prava Unije: (a) ustavitev kazenskega postopka po poteku enomesečnega roka, (b) opredelitev zgoraj navedenih pomanjkljivosti kot ‚bistvenih kršitev postopka‘ ali (c) zaščita po točki (g) [iz prvega vprašanja] nastale subjektivne pravice – če je mogoče to kršitev učinkovito odpraviti v okviru sodnega postopka?

(a) Ali je odločitev, da se ne uporabi nacionalna določba, ki določa ustavitev kazenskega postopka, odvisna od tega, da:

(i) se državnemu tožilcu določi dodaten rok za odpravo ‚bistvenih kršitev postopka‘, ki je dolg toliko kot rok, v katerem državni tožilec zaradi ovir obrambe tega objektivno ni mogel storiti?

(ii) sodišče v primeru iz točke (i) ugotovi, da so te ovire posledica ‚zlorabe pravic‘?

(iii) če je odgovor na drugo vprašanje, točka (a)(i) nikalen, sodišče ugotovi, da daje nacionalno pravo zadostna zagotovila za zaključek kazensko-preiskovalnega postopka v razumnem roku?

(b) Ali je odločitev, da se ne uporabi opredelitev zgoraj navedenih pomanjkljivosti kot ‚bistvenih kršitev postopka‘, kot to določa nacionalno pravo, združljiva s pravom Unije, in sicer:

(i) Ali je pravica, ki se nanaša na predložitev podrobnih informacij o obdolžitvah obrambi, iz člena 6(3) Direktive 2012/13 zagotovljena v zadostni meri,

- če so te informacije podane po dejanski predložitvi obtožnice sodišču, vendar pred njenim sodnim preizkusom, in tudi če so bile obrambi podrobne informacije o bistvenih elementih obdolžitve podane pred vložitvijo obtožnice pri sodišču (nanaša se na obdolženega M. Hristova)?
  - če je odgovor na drugo vprašanje, točka (b)(i), prva alineja, pritrdilen – če so te informacije podane po dejanski predložitvi obtožnice sodišču, vendar preden bi sodišče obtožnico preizkusilo in so bile delne informacije o bistvenih elementih obdolžitve obrambi podane preden je bila obtožnica vložena pri sodišču, pri čemer je bila obramba odgovorna za to, da so bile podane le delne informacije (nanaša se na obdolžena N. Koleva in S. Kostadinova), in
  - če so v teh informacijah nasprotja glede konkretne izjave, s katero se je zahtevala podkupnina (enkrat je navedeno, da je podkupnino izrecno zahteval nekdo drug od obdolženih, medtem ko je obdolženi M. Hristov s pačenjem obraza izrazil nezadovoljstvo, ko je oseba, nad katero se je izvajal carinski pregled, ponudila premalo denarja, drugič pa je navedeno, da je podkupnino dobesedno in konkretno zahteval obdolženi M. Hristov)?
- (ii) Ali je pravica iz člena 7(3) Direktive 2012/13, da se obrambi dostop do dokaznega gradiva odobri „najpozneje ob predložitvi obtožnice sodišču“, v postopku v glavni stvari zagotovljena v zadostni meri, če je imela pred tem obramba dostop do bistvenega dela dokaznega gradiva in ji je bila dana možnost vpogleda v dokazno gradivo, ki pa je ni izkoristila zaradi ovir (bolezen, poklicne obveznosti) in ob sklicevanju na nacionalno pravo, ki zahteva, da se na vpogled v dokazno gradivo vabi vsaj tri dni vnaprej? Ali mora biti po tem, ko so ovire odpravljene, in z vabilom vsaj tri dni prej, zagotovljena druga možnost? Ali je treba preveriti, ali so bile tako imenovane ovire objektivno podane ali pa je šlo za zlorabo pravic?
- (iii) Ali ima v členih 6(3) in 7(3) Direktive 2012/13 določena zakonska zahteva („najpozneje ob vložitvi obtožnice v preizkus sodišču“) „vsaj ob predložitvi obtožnice sodišču v preizkus“ enak pomen v obeh določbah? Kateri pomen ima ta zahteva – pred dejansko predložitvijo obtožnice sodišču ali najpozneje pri predložitvi obtožnice sodišču ali pa po predložitvi sodišču, a preden bi sodišče sprejelo ukrepe za preizkus te obtožnice?
- (iv) Ali ima zakonska zahteva po podaji informacij o obdolžitvi obrambi in dostopu do gradiva zadeve, tako da se lahko zagotovi „učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe“ in „poštenost postopka“ iz členov 6(1) ter 7(2) in (3) Direktive 2012/13, enak pomen v obeh določbah? Ali bi se zadostilo tej zahtevi,
- če bi bile podrobne informacije o obdolžitvi obrambi podane sicer po predložitvi obtožnice sodišču, a še pred sprejetjem ukrepov za njen preizkus in bi bil obrambi določen zadosten rok za pripravo, če so bile pred tem informacije o obdolžitvi podane nepopolno in le delno;
  - če bi obramba dostop do celotnega dokaznega gradiva dobila sicer po predložitvi obtožnice sodišču, vendar še preden bi bili sprejeti ukrepi za njen preizkus in bi bil obrambi določen zadosten rok za pripravo, če je pred tem obramba imela dostop do pretežnega dela dokaznega gradiva, in
  - če bi sodišče sprejelo ukrepe, s katerimi bi obrambi zagotovilo, da bi imele vse izjave, ki bi jih podala po seznanitvi s podrobno obtožnico in celotnim dokaznim gradivom, enak učinek, kot bi ga imele, če bi bile državnemu tožilcu podane pred predložitvijo obtožnice sodišču?
- (v) Ali bi bila zagotovljena „poštenost postopka“ iz člena 6(1) in (4) ter „učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe“ iz člena 6(1) Direktive 2012/13, če bi se sodišče odločilo, da bo uvedlo sodni postopek o končni obtožbi, v kateri so nasprotja glede

podaje zahteve za podkupnino, a bi nato dalo državnemu tožilcu priložnost, da bi ta nasprotja odpravil, in udeleženi omogočilo, da bi pravice, ki bi jih imeli ob predložitvi obtožnice brez tovrstnih nasprotij, uveljavili v polnem obsegu?

- (vi) Ali bi bila pravica do dostopa do odvetnika iz člena 3(1) Direktive 2013/48 zagotovljena v zadostni meri, če bi bila med kazensko-preiskovalnim postopkom odvetniku dana možnost pristopiti za to, da bi bil obveščen o začasni obdolžitvi in bi dobil popoln vpogled v celotno dokazno gradivo, vendar zaradi poklicnih obveznosti in ob sklicevanju na nacionalno pravo, da mora biti vabljen vsaj tri dni vnaprej, ne bi pristopil? Ali mora biti po tem, ko več ni teh obveznosti, določen nov tridnevni rok? Ali je treba preveriti, ali je razlog za (ne)navzočnost upravičen ali gre za zlorabo pravic?
  - (vii) Ali bi kršitev pravice do dostopa do odvetnika, opredeljene v členu 3(1) Direktive 2013/48, v kazensko-preiskovalnem postopku vplivala na „dejansko in učinkovito uveljavljanje pravice do obrambe“, če bi sodišče po predložitvi obtožnice odvetniku omogočilo popoln dostop do končne in podrobne obtožnice ter do celotnega dokaznega gradiva v zadevi in bi nato sprejelo ukrepe, da bi odvetniku zagotovilo, da bi imele vse njegove izjave, podane po seznanitvi s podrobno obtožnico in celotnim dokaznim gradivom v zadevi, enak učinek, kot bi ga imele, če bi bile državnemu tožilcu podane pred predložitvijo obtožnice sodišču?
  - (c) Ali je subjektivna pravica do ustavitve kazenskega postopka, ki je nastala v korist obdolžene osebe (pod zgoraj navedenimi pogoji), združljiva s pravom Unije, čeprav obstaja možnost, da se „bistvene kršitve postopka“, ki jih ni odpravil državni tožilec, v celoti odpravijo z ukrepi sodišča v sodnem postopku, tako da bi bil na koncu pravni položaj obdolžene osebe enak, kot bi ga imela ob pravočasni odpravi teh kršitev?
3. Ali se lahko uporabijo ugodnejše nacionalne določbe glede pravice obdolžene osebe do obravnavanja zadeve v razumnem roku, pravice do obveščenosti in pravice do dostopa do odvetnika, če bi v povezavi z drugimi okoliščinami (v točki 1 opisanim postopkom) vodile k ustavitvi kazenskega postopka?
4. Ali je treba člen 3(1) Direktive 2013/48 razlagati tako, da nacionalno sodišče pooblašča, da iz sodnega postopka izključi odvetnika, ki je zastopal dve obdolženi osebi, od katerih je ena podala izjavo o dejstvih, ki vplivajo na interese druge, ki izjave ni podala?

Če je odgovor na to vprašanje pritrdilen, ali bi sodišče zagotovilo pravico do dostopa do odvetnika iz člena 3(1) Direktive 2013/48, če bi po tem, ko je odvetniku, ki je hkrati zastopal dve obdolženi osebi z navzkrižnimi interesi, dovolilo sodelovanje v sodnem postopku, vsakemu od obdolženih določilo novega zagovornika po uradni dolžnosti?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Uvodne ugotovitve

- 45 Najprej je treba poudariti, da je predložitveno sodišče s sklepom z dne 28. septembra 2016, ki je na Sodišče prispel 25. oktobra 2016, ugotovilo, da je ena od obdolženih oseb v zadevi v glavni stvari, in sicer M. Hristov, umrla, zaradi česar je odredilo, da se kazenski postopek zoper to osebo ustavi.
- 46 Vendar iz besedila in sistematike člena 267 PDEU izhaja, da postopek predhodnega odločanja predpostavlja, da pred nacionalnim sodiščem dejansko poteka spor, v okviru katerega se od tega sodišča zahteva, da izda odločbo, v kateri bo mogoče upoštevati sodbo, ki jo Sodišče izda na podlagi predloga za sprejetje predhodne odločbe (sodba z dne 13. septembra 2016, Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, točka 24).

- 47 V teh okoliščinah na postavljena vprašanja ni treba odgovoriti v delu, v katerem se nanašajo na položaj M. Hristova.
- 48 Pri tem se štiri postavljena vprašanja in njihova podvprašanja, ki se deloma prekrivajo, lahko strnejo v tri vsebinske sklope. Dalje, vprašanja od prvega do tretjega in njihova podvprašanja je treba razlagati tako, da se nanašajo, prvič, na vprašanje, ali pravo Unije, zlasti člen 325 PDEU, nasprotuje nacionalni ureditvi, kakršna je ta iz členov 368 in 369 zakona o kazenskem postopku, in na posledice, ki jih ima morebitna nezdružljivost take ureditve s tem pravom, in drugič, na pravici do obveščenosti o obdolžitvah in do dostopa do dokaznega gradiva. Tretjič, predložitevno sodišče s četrtnim vprašanjem sprašuje o obsegu pravice do dostopa do odvetnika v okoliščinah, kakršne so te v postopku v glavni stvari.

Obveznosti, ki izhajajo iz člena 325 PDEU

- 49 Predložitevno sodišče s prvim, drugim in tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba v zvezi s kaznivimi dejanji na področju carin člen 325 PDEU razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa postopek ustavitve kazenskega postopka, kot je ta, določen v členih 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku. V primeru pritrdilnega odgovora se navedeno sodišče sprašuje o posledicah neskladnosti take ureditve s to določbo Pogodbe DEU.
- 50 Za odgovor na to vprašanje je treba poudariti, da člen 325(1) PDEU državam članicam nalaga, da morajo z učinkovitimi in odvračilnimi ukrepi preprečevati goljufije ter druga nezakonita ravnanja, ki škodijo finančnim interesom Unije (glej v tem smislu sodbi z dne 8. septembra 2015, Taricco in drugi, C-105/14, EU:C:2015:555, točka 37, in z dne 5. decembra 2017, M.A.S. in M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, točka 30).
- 51 Lastna sredstva Unije v skladu s členom 2(1)(a) Sklepa 2007/436 med drugim vključujejo skupno carinsko tarifo. Obstaja torej neposredna zveza med pobiranjem prihodkov iz teh tarif in dajanjem ustreznih sredstev na voljo proračunu Unije. Kakršna koli opustitev pri pobiranju prvih je lahko vzrok za zmanjšanje drugih (glej po analogiji sodbo z dne 5. decembra 2017, M.A.S. in M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, točka 31 in navedena sodna praksa).
- 52 Da bi se zagotovilo varstvo finančnih interesov Unije, morajo države članice sprejeti ukrepe, potrebne za zagotavljanje učinkovitega in popolnega pobiranja carin, kar zahteva, da se morajo carinske kontrole ustrezno izvajati.
- 53 Iz določb člena 325(1) PDEU izhaja, da morajo države članice za to določiti učinkovite in odvračilne sankcije za primer kršitev carinske zakonodaje Unije. Poleg tega je bila obveznost, da morajo te države članice v takem primeru določiti učinkovite, odvračilne in sorazmerne sankcije, določena v členu 21(1) Uredbe št. 450/2008, zdaj pa je določena v členu 42(1) Uredbe št. 952/2013.
- 54 Čeprav imajo države članice v zvezi s tem svobodo pri izbiri sankcij, ki se uporabijo in ki lahko zajemajo upravne sankcije, kazenske sankcije ali kombinacijo obojih, morajo zagotoviti, da se za primere velike goljufije ali drugih hudih nezakonitih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije na področju carin, naložijo kazenske sankcije, ki so učinkovite in odvračilne (glej v tem smislu sodbi z dne 5. decembra 2017, M.A.S. in M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, točke od 33 do 35 in navedena sodna praksa; z dne 20. marca 2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, točka 20, in z dne 2. maja 2018, Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, točki 34 in 35).
- 55 Države članice morajo zagotoviti tudi, da pravila kazenskega postopka omogočajo učinkovito kaznovanje kaznivih dejanj, povezanih s takimi ravnanji.

- 56 V obravnavanem primeru so osebe v zadevi v glavni stvari obdolžene, da so več kot eno leto sodelovale v hudodelski združbi, s tem, da so od oseb, ki so prečkale mejo med Bolgarijo in Turčijo, zahtevale podkupnino v zameno za to, da niso opravile carinskega pregleda in da ugotovljenih nepravilnosti niso zabeležile v dokumentih, ter, predvsem glede S. Kostadinova, prikrivale tako pridobljene podkupnine.
- 57 Taka ravnanja, ki jih predložitveno sodišče opredeljuje kot sistematične in trajajoče kršitve carinskih predpisov in ki so na podlagi bolgarskega prava kazniva dejanja, za katera je predpisana kazen odvzema prostosti, in sicer glede na okoliščine primera od šest do deset let zapora, lahko ovirajo pobiranje carinskih dajatev. Ob pridržku presoje dejanskega stanja v postopku v glavni stvari, ki jo mora opraviti navedeno sodišče, vse kaže, da je taka ravnanja mogoče opredeliti kot veliko goljufijo ali hudo nezakonito dejanje, ki škodi finančnim interesom Unije v smislu člena 325(1) PDEU.
- 58 Niti predložitveno sodišče niti zadevne stranke v tem postopku niso izpodbijali učinkovitosti in odvratilnosti kazenskih sankcij, ki jih določa nacionalno pravo.
- 59 Vendar je treba preveriti še, ali lahko pravila iz členov 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku ovirajo učinkovito kaznovanje hudih goljufij ali nezakonitih dejanj, ki škodijo tem interesom, s čimer kršijo člen 325(1) PDEU.
- 60 V zvezi s tem iz predložitvene odločbe izhaja, da mora nacionalno sodišče na podlagi členov 368 in 369 na zahtevo obdolžene osebe odrediti ustavitev kazenskega postopka, če državni tožilec po izteku dveletnega roka, podaljšanega za tri mesece in pol ter nato za še en mesec, ni končal preiskave in glede na okoliščine primera sestavil obtožb in o njih obvestil obrambo, tej omogočil dostop do dokaznega gradiva ter pri sodišču vložil obtožnice, ali če je v tem okviru storil bistvene kršitve postopka v smislu bolgarskega prava, ki jih v teh rokih ni odpravil. Če so pogoji iz členov 368 in 369 izpolnjeni, se kazenski postopek po zakonu ustavi, tako da mora sodišče to ustavitev odrediti. Poleg tega zoper to ustavitev ni mogoča pritožba, tako da je tak sklep o ustavitvi pravnomočen.
- 61 Vendar iz besedila predložitvene odločbe izhaja, da sodišče glede na posebne okoliščine primera, kot so med drugim zapletenost zadeve in ravnanje strank, ne more niti podaljšati rokov, ki so tako določeni, niti vsebinsko obravnavati zadeve in, kot to predlaga predložitveno sodišče, samo odpraviti morebitne bistvene kršitve postopka, storjene v kazensko-preiskovalnem postopku, tudi ob predpostavki, da bi bilo te kršitve pravice do obrambe mogoče odpraviti s sprejetjem ustreznih ukrepov v fazi sodnega postopka.
- 62 Natančneje, iz besedila predhodne odločbe je razvidno, da ovire, ki jih je obramba povzročila v zvezi z rednim obveščanjem o obtožbah in listinah, vključno z njenim morebitnim zavlačevanjem, ne prekinejo teka rokov treh mesecev in pol ter nato še dodatnega meseca, v katerih mora državni tožilec končati preiskavo in zadevo predložiti sodišču v skladu s členom 369 zakonika o kazenskem postopku, ter da torej lahko povzročijo ustavitev kazenskega postopka, ki preprečuje kakršno koli nadaljevanje pregonov in vsakršen nov pregon.
- 63 V teh okoliščinah je treba ugotoviti, da nacionalna ureditev iz postopka v glavni stvari lahko ovira učinkovitost kazenskega pregona in kaznovanja dejanj, ki pomenijo velike goljufije ali druga huda nezakonita dejanja, ki škodijo finančnim interesom Unije, kar je v nasprotju s členom 325(1) PDEU.
- 64 V zvezi s posledicami te razlage člena 325(1) PDEU, je treba spomniti, da ta člen državam članicam nalaga natančne obveznosti rezultata, ki niso odvisne od nikakršnega pogoja glede uporabe pravil, ki jih ta člen določa (sodba z dne 5. decembra 2017, M.A.S. in M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, točka 38 in navedena sodna praksa).

- 65 Zato mora nacionalni zakonodajalec na eni strani sprejeti ukrepe, ki so potrebni za izpolnitev te obveznosti. Tako mora po potrebi spremeniti zakonsko ureditev ter zagotoviti, da postopkovna ureditev, ki se uporablja za pregon kaznivih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije, ni taka, da iz razlogov, ki izhajajo iz te ureditve, pomeni sistemsko tveganje nekaznovanosti dejstev, ki pomenijo tako kršitev, in zagotoviti varstvo temeljnih pravic obdolženih oseb.
- 66 Na drugi strani mora predložitveno sodišče prav tako, ne da bi čakalo, da se zadevna nacionalna ureditev spremeni z zakonodajnim ali drugim ustavno dopustnim postopkom, zagotoviti polni učinek navedenih obveznosti s tem, da to ureditev razlaga, kolikor je mogoče ob upoštevanju člena 325(1) PDEU, kot ga razlaga Sodišče, ali da po potrebi navedene ureditve ne uporabi (glej v tem smislu sodbo z dne 8. septembra 2015, Taricco in drugi, C-105/14, EU:C:2015:555, točka 49).
- 67 Če je za izpolnitev zadevnih obveznosti, kot očitno meni predložitveno sodišče, mogočih več ukrepov, je naloga navedenega sodišča, da odloči, katerega od teh ukrepov bo uporabilo. Natančneje, navedeno sodišče mora odločiti, ali zato ne sme uporabiti vseh določb, navedenih v členih 368 in 369 zakonika o kazenskem postopku, mora podaljšati roke, v katerih mora državni tožilec v skladu s tema členoma končati kazensko-preiskovalni postopek in odpraviti morebitne nepravilnosti, storjene v tej fazi, ali pa mora, če je državni tožilec v obravnavanem primeru v navedenih rokih pri njem vložil obtožnico, začeti sodni postopek in samo odpraviti te nepravilnosti. Vendar mora predložitveno sodišče v zvezi s tem zagotoviti, da lahko v različnih fazah postopka preseže morebitno namerno in izkrivljajoče oviranje učinkovitega poteka postopka, ki ga povzroči obramba, in nadaljevanja tega postopka.
- 68 V tem okviru ter glede na to, da se s kazenskimi postopki v glavni stvari med drugim izvaja člen 325(1) PDEU in torej pravo Unije v smislu člena 51(1) Listine (glej po analogiji sodbo z dne 20. marca 2018, Menci, C-524/15, EU:C:2018:197, točka 21), mora navedeno sodišče zagotoviti tudi, da so v postopku v glavni stvari spoštovane temeljne pravice obdolženih oseb. Obveznost zagotovitve učinkovitega pobiranja sredstev Unije namreč ne sme biti v nasprotju s spoštovanjem teh pravic (glej v tem smislu sodbi z dne 29. marca 2012, Belvedere Costruzioni, C-500/10, EU:C:2012:186, točka 23, ter z dne 5. decembra 2017, M.A.S. in M. B., C-42/17, EU:C:2017:936, točki 46 in 52).
- 69 Natančneje, v zvezi z izvedbo kazenskega postopka, mora navedeno sodišče, prvič, sprejeti ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe iz člena 48(2) Listine, ki med drugim vključuje pravico do obveščenosti o obdolžitvah in dostopu do gradiva zadeve. Ker so te pravice natančneje predmet drugega sklopa vprašanj, ki jih je postavilo predložitveno sodišče, je treba napotiti na točke od 78 do 100 te sodbe.
- 70 Drugič, predložitveno sodišče mora pri določitvi ukrepov, ki jih je treba v obravnavanem primeru uporabiti za zagotovitev polnega učinka člena 325(1) PDEU, zagotoviti spoštovanje pravic obdolženih oseb, da se o njihovi zadevi odloči v razumnem roku.
- 71 V zvezi s tem je treba poudariti, da je ta pravica splošno načelo prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisija, C-185/95 P, EU:C:1998:608, točka 21) in da je bila določena v členu 6(1) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin, ki je bila podpisana 4. novembra 1950 v Rimu, in v členu 47, drugi odstavek, Listine v delu, v katerem se nanaša na sodni postopek. Na kazenskem področju mora biti navedena pravica spoštovana ne zgolj v tem postopku, ampak tudi v predhodnem postopku zbiranja informacij, takoj ko je zadevna oseba obdolžena (glej po analogiji sodbi ESČP z dne 15. julija 2002, Zadeva strategije in sporočila ter Dumoulin proti Belgiji, CE:ECHR:2002:0715JUD003737097, točka 39, in z dne 10. septembra 2010, McFarlane proti Irski, CE:ECHR:2010:0910JUD003133306, točka 143).
- 72 V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča razumnosti trajanja postopka ni mogoče določiti s sklicevanjem na natančen najdaljši rok, ki je določen abstraktno. Presojati jo je treba glede na posebne okoliščine vsakega primera, kot so pomen in zapletenost spora ali ravnanje pristojnih organov in strank, pri čemer se taka zapletenost ali zavlačevanje obrambe lahko upošteva v zvezi z utemeljitvijo

roka, ki je na prvi pogled predolg (glej v tem smislu sodbi z dne 26. novembra 2013, *Groupe Gascogne/Komisija*, C-58/12 P, EU:C:2013:770, točki 85 in 86, in z dne 14. junija 2016, *Marchiani/Parlament*, C-566/14 P, EU:C:2016:437, točki 99 in 100).

- 73 Kot je generalni pravobranilec v bistvu navedel v točki 91 sklepnih predlogov, mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali je v obravnavani zadevi pravica zadevnih oseb, da se o njihovi zadevi odloči v razumnem roku, spoštovana ob upoštevanju ne samo tega, da se preiskava v postopku v glavni stvari nanaša na osem oseb, obdolženih sodelovanja v hudodelski združbi, ki je delovala nekoliko več kot eno leto, ampak tudi morebitne okoliščine, da je zamude, ki so nastale, lahko povzročilo ravnanje obrambe.
- 74 Predložitveno sodišče mora določiti tudi konkretne ukrepe, ki jih je treba sprejeti za zagotovitev upoštevanja te pravice, ob upoštevanju vseh pravnih sredstev, ki so na voljo v nacionalnem pravu, ki ga je treba razlagati kot celoto in v skladu s pravom Unije. Če je, kot je bilo navedeno v točki 67 te sodbe, za zagotovitev polnega učinka obveznosti iz člena 325(1) PDEU mogočih več rešitev, mora navedeno sodišče izbrati tiste izmed njih, ki v obravnavanem primeru omogočajo zagotavljanje zadevne temeljne pravice.
- 75 Poleg tega je treba poudariti, da predložitveno sodišče ustavitve kazenskega postopka na podlagi nacionalne ureditve iz postopka v glavni stvari ne sme odrediti zgolj zato, ker naj bi bila ta ustavitev domnevno najugodnejša za obdolžence glede na njihovo pravico, da se o njihovi zadevi odloči v razumnem roku, in pravico do obrambe. V zvezi s tem lahko namreč nacionalna sodišča nacionalne standarde varstva temeljnih pravic uporabijo zgolj takrat, kadar se s to uporabo ne posega med drugim v primarnost, enotnost in učinkovitost prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 5. decembra 2017, *M.A.S. in M. B.*, C-42/17, EU:C:2017:936, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 76 Glede na zgornje preudarke je treba člen 325(1) PDEU razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa ustavitev kazenskega postopka, kot je ureditev, določena v členih 368 in 369 kazenskega zakonika, v delu, v katerem se ta ureditev uporabi v postopkih, začelih v zvezi z veliko goljufijo ali drugimi hudimi nezakonitimi dejanji, ki škodijo finančnim interesom Unije na carinskem področju. Nacionalno sodišče mora zagotoviti polni učinek člena 325(1) PDEU s tem, da navedene ureditve po potrebi ne uporabi, pri čemer mora zagotoviti spoštovanje temeljnih pravic obdolženih oseb.

Pravici do obveščenosti o obdolžitvah in dostopu do dokaznega gradiva iz Direktive 2012/13

- 77 Najprej je treba ugotoviti, da predložitveno sodišče prosi za razlago določb Direktive 2012/13 in določbe Direktive 2013/48 v zvezi s pravicama obdolžene osebe in njenega zagovornika do obveščenosti o obdolžitvi in dostopu do dokaznega gradiva. Ker pa ta druga direktiva v nasprotju s prvo ne vsebuje posebne določbe, ki ureja ti pravici, je treba v zvezi s tem razlagati zgolj Direktivo 2012/13.
- 78 Predložitveno sodišče z drugim in tretjim vprašanjem v bistvu sprašuje, prvič, ali je treba člen 6(3) Direktive 2012/13 razlagati tako, da je pravica do obveščenosti o obdolžitvah, ki jo ta člen določa, spoštovana, če so podrobne informacije o obdolžitvi obrambi sporočene šele po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava.
- 79 Drugič, predložitveno sodišče sprašuje Sodišče, ali je treba člen 7(3) te direktive razlagati tako, da je pravica do dostopa do dokaznega gradiva, ki jo določa ta člen, zagotovljena, če so pristojni organi v okviru kazensko-preiskovalnega postopka obrambi omogočili vpogled v te dokumente, čeprav obramba te možnosti ni uspela izkoristiti. Če je odgovor nikalen, navedeno sodišče sprašuje, ali je ta pravica spoštovana, če se obrambi da nova priložnost, da se seznani z navedenimi dokumenti po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava.

- 80 Tretjič, če je odgovor na prejšnja vprašanja nikalen, predložitveno sodišče sprašuje o možnosti odprave kršitve zadevnih pravic v fazi sodnega postopka.
- 81 Čeprav mora predložitveno sodišče ugotoviti, ali so bile v postopku v glavni stvari spoštovane določbe Direktive 2012/13, in odločiti katere posebne ukrepe je treba glede na okoliščine primera sprejeti, pa mu mora Sodišče podati objektivne elemente, ki so potrebni za takšno presojo.
- 82 V zvezi s tem je treba poudariti, da je cilj te direktive, kot je navedeno v njeni uvodni izjavi 14 in njenem členu 1, določitev minimalnih standardov na področju obveščanja osumljenih in obdolženih oseb.
- 83 Natančneje, člen 6(3) navedene direktive določa, da države članice zagotovijo, da se obdolženi osebi podajo podrobne informacije o obdolžitvah, vključno z vrsto in pravno opredelitvijo kaznivega dejanja ter naravo njene udeležbe. V členu 7(2) te direktive je dodano, da je treba osumljenim ali obdolženim osebam ali njihovim odvetnikom odobriti dostop do dokaznega gradiva, ki ga imajo pristojni organi, ne glede na to, ali je to gradivo osumljenim ali obdolženim osebam v prid ali v breme.
- 84 V zvezi z vprašanjem, kdaj je treba zagotoviti to podajo in dostop, člen 6(3) in člen 7(3) Direktive 2012/13 določata samo, da je treba to podajo zagotoviti „najpozneje ob vložitvi obtožnice v preizkus sodišču“ in da je treba navedeni dostop zagotoviti „pravočasno, da se omogoči uveljavljanje pravice do obrambe in vsaj ob predložitvi obtožnice sodišču v preizkus“.
- 85 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 98 sklepnih predlogov, se te določbe v zvezi s tem ne nanašajo na natančen datum.
- 86 Poleg tega na podlagi besedila različnih jezikovnih različic navedenih določb ni mogoče nedvoumno določiti trenutka, v katerem je treba najpozneje zagotoviti podajo podrobnih informacij o obdolžitvi in dostop do dokaznega gradiva. V nekaterih od teh različic, kot sta različici v francoskem in nizozemskem jeziku, je zadevni določbi namreč mogoče razlagati tako, da določata bodisi trenutek, v katerem se zadeva predloži sodišču, ki je pristojno za vsebinski preizkus obtožb, in v katerem to začne postopek, bodisi, kot je generalni pravobranilec navedel v točki 100 sklepnih predlogov, datum, na katerega se začne posvetovanje o zadevi. Druge jezikovne različice, kot je različica v nemškem jeziku, pa določajo trenutek vložitve obtožnega akta pri sodišču. Med drugim tudi različici v angleškem in italijanskem jeziku določata trenutek, v katerem se sodišču v presojo predloži utemeljenost obdolžitve.
- 87 V teh okoliščinah je treba navedene določbe razlagati ob upoštevanju njihovega sobesedila in cilja (glej v tem smislu sodbo z dne 20. decembra 2017, Španija/Svet, C-521/15, EU:C:2017:982, točka 158).
- 88 V zvezi s tem je iz uvodnih izjav 10 in 14 Direktive 2012/13 razvidno, da je njen cilj z določitvijo skupnih minimalnih pravil, ki urejajo pravico do obveščenosti v kazenskem postopku, okrepiti vzajemno zaupanje med državami članicami v njihove kazenskopravne sisteme. Ta direktiva, kot je v bistvu navedeno v navedeni uvodni izjavi 14 ter njeni uvodni izjavi 41, v zvezi s tem temelji na pravicah, ki so določene zlasti v členih 47 in 48 Listine, ter si prizadeva za krepitev teh pravic.
- 89 Kot je navedeno v uvodnih izjavah 27 in 28 navedene direktive ter njenih členih 6 in 7, je tako cilj teh členov prav zagotovitev učinkovitega uveljavljanja pravice do obrambe in poštenosti postopka (glej v tem smislu v zvezi s členom 6 sodbo z dne 22. marca 2017 v zadevi Tranca in drugi, C-124/16, C-188/16 in C-213/16, EU:C:2017:228, točka 38 in navedena sodna praksa).

- 90 Ta cilj pa zahteva, da obdolžena oseba prejme podrobne informacije o obdolžitvi in da ima možnost, da se z dokumenti seznani pravočasno, to je v trenutku, ki ji omogoča, da učinkovito pripravi svojo obrambo, kot je določeno tudi v členu 7(3) Direktive 2012/13 v zvezi s pravico do dostopa do dokaznega gradiva, pri čemer predložitev pomanjkljivih informacij in delni dostop do teh dokumentov v zvezi s tem ne zadostujeta.
- 91 Ta direktiva ne nalaga obveznosti, da mora biti ta trenutek enak glede podaje podrobnih informacij o obdolžitvi in glede dostopa do dokaznega gradiva. Poleg tega je lahko navedeni trenutek glede na okoliščine obravnavanega primera in vrsto zadevnega postopka pred ali po predložitvi spora sodišču ali pa z njo sovpada.
- 92 Vendar navedeni cilj in učinkovit potek postopka načeloma, razen glede na okoliščine primera pri posebnih ali poenostavljenih postopkih, zahtevata, da se navedena podaja in možnost dostopa do dokumentacije zagotovita najpozneje ob dejanskem začetku razprave o utemeljenosti obdolžitev pred pristojnim sodiščem, ki se opravi za potrebe odločanja o tej utemeljenosti.
- 93 Prav s to podajo in s tem dostopom se namreč obdolženi osebi ali njenemu odvetniku zagotovi natančna seznanitev z dejanji, zatrjevanimi zoper njo, pravnimi opredelitvami teh dejanj in dokazi o njih. Možnost seznanitve s temi informacijami in s temi dokazi najpozneje takoj ob začetku razprav je ključnega pomena, da se tej osebi ali njenemu odvetniku omogoči koristna udeležba v teh razpravah ob spoštovanju načela kontradiktornosti in enakosti orožij tako, da ta oseba lahko učinkovito predstavi svoje stališče.
- 94 Vendar v primeru morebitne neizpolnitve te zahteve nič v Direktivi 2012/13 ne nasprotuje temu, da sodišče sprejme ukrepe, potrebne za odpravo te neizpolnitve, če sta pravica do obrambe in pravica do poštenega sojenja ustrezno varovani.
- 95 Poleg tega navedena zahteva ne izključuje niti, da se informacije o obdolžitvi, ki so poslane obrambi, lahko pozneje spremenijo, med drugim v zvezi s pravno opredelitvijo očitanih dejanj, niti, da se spis med razpravo lahko dopolni z novimi dokazi. Vendar morajo biti take spremembe in taki dokazi pravočasno poslani obdolženi osebi ali njenemu odvetniku, tako da se ta še lahko učinkovito odzove, torej pred fazo posvetovanja. Poleg tega je ta možnost določena v členu 6(4) te direktive, ki določa, da se osumljene ali obdolžene osebe, če je to potrebno za zaščito poštenosti postopka, nemudoma obvesti o vseh spremembah informacij, podanih v skladu s tem členom, ki nastanejo v kazenskem postopku, in v členu 7(3) navedene direktive, ki določa, da morajo pristojni organi, kadar pridobijo dodatno dokazno gradivo, omogočiti dostop do tega gradiva pravočasno, tako da ga je še mogoče preučiti.
- 96 V vsakem od primerov, navedenih v točkah 92 in 93, v točki 94 ter v točki 95 te sodbe, in ne glede na to, kdaj so predložene podrobne informacije o obdolžitvi in je odobren dostop do dokaznega gradiva, je treba obdolženi osebi in njenemu odvetniku ob spoštovanju načela kontradiktornosti in enakosti orožij določiti ustrezen rok za seznanitev s temi informacijami in dokazi ter jima omogočiti, da učinkovito pripravita obrambo, predložita svoja stališča in po potrebi kakršno koli zahtevo, med drugim tudi za preiskavo, ki bi jo lahko vložila na podlagi nacionalnega prava. Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 101 sklepnih predlogov, ta zahteva vključuje možnost, da se zadeva po potrebi začasno odloži in da se odredi njena preložitve na poznejši datum.
- 97 Nazadnje, v delu, v katerem se predložitveno sodišče sprašuje zlasti o podrobnih pravilih o izvajanju pravice dostopa do dokaznega gradiva, ki je določena v členu 7(2) in (3) Direktive 2012/13, je treba pojasniti, da če je bila obdolžena oseba ali njen odvetnik na svojo zahtevo povabljen, da v kazensko-preiskovalnem postopku dostopi do tega dokaznega gradiva, vendar iz upravičenih razlogov ali iz razlogov, ki niso odvisni od njene volje, na dan, na katerega je bila povabljen, ni prišla, spoštovanje pravice do obrambe in poštenosti postopka, ki se zagotavljata s to določbo, zahtevata, da organi pregona ali sodni organi odvisno od primera sprejmejo ukrepe, potrebne za to, da se tej osebi

ali njenemu odvetniku da nova možnost seznanitve z navedenim gradivom. S pridržkom ugotovitev, navedenih v točkah od 90 do 93 in 96 te sodbe, navedena določba ne nasprotuje temu, da se ta nova možnost da po vložitvi obtožnice pri sodišču.

- 98 V tem okviru mora sodišče zagotoviti ustrezno ravnanje med, na eni strani, spoštovanjem pravice do obrambe ter, na drugi strani, potrebo po zagotovitvi učinkovitosti pregona in kaznovanja kaznivih dejanj, ki škodijo finančnim interesom Unije, in učinkovitosti nadzora tega, da se postopek konča v razumnem roku tudi ob upoštevanju morebitnega namernega in izkrivljajočega oviranja učinkovitega poteka postopka, ki ga povzroči obramba, in nadaljevanja tega postopka.
- 99 Iz navedenega izhaja, da je treba člen 6(3) Direktive 2012/13 razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da se podrobne informacije o obdolžitvi obrambi sporočijo po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava, ali celo po začetku te razprave, vendar pred fazo posvetovanja, kadar so tako sporočene informacije pozneje spremenjene, če sodišče sprejme vse ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe in poštenosti postopka.
- 100 Člen 7(3) te direktive je treba razlagati tako, da mora nacionalno sodišče zagotoviti, da se obrambi dejansko omogoči dostop do dokaznega gradiva, pri čemer se lahko tak dostop glede na okoliščine primera omogoči po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava, ali celo po začetku te razprave, vendar pred fazo posvetovanja, kadar se spis med postopkom pred sodiščem dopolni z novimi dokazi, če sodišče sprejme vse ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe in poštenosti postopka.

Pravica do dostopa do odvetnika na podlagi Direktive 2013/48

- 101 Predložitveno sodišče s četrtem vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 3(1) Direktive 2013/48 razlagati tako, da na eni strani nasprotuje nacionalni ureditvi, ki nacionalnemu sodišču nalaga, da odvetnika, ki sta ga imenovali dve obdolženi osebi, izloči proti njuni volji, z obrazložitvijo, da si njuni interesi nasprotujejo, in na drugi strani temu, da navedeno sodišče navedenima osebama omogoči, da imenujeta novega odvetnika, ali po potrebi samo imenuje dva odvetnika po uradni dolžnosti, ki nadomestita prvega odvetnika.
- 102 Najprej je treba poudariti, da se rok za prenos te direktive, ko je predložitveno sodišče pri Sodišču vložilo ta predlog za sprejetje predhodne odločbe, sicer še ni iztek, vendar se je ta rok v skladu s členom 15(1) te direktive iztek 27. novembra 2016. V teh okoliščinah se navedena direktiva uporabi za položaj obdolženih oseb v postopku v glavni stvari.
- 103 Člen 1 Direktive 2013/48 določa minimalna pravila zlasti glede pravic osumljenih in obdolženih oseb do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku. Natančneje, člen 3(1) te direktive državam članicam nalaga, da osumljenim in obdolženim osebam zagotovijo to pravico do dostopa do odvetnika pravočasno in tako, da se jim omogoči dejansko in učinkovito uveljavljanje njihove pravice do obrambe.
- 104 Kot je v bistvu razvidno iz uvodne izjave 12 navedene direktive, je njen namen spodbujati zlasti pravico do svetovanja, obrambe in zastopanja, ki je določena v členu 47, drugi odstavek, Listine, ter pravico do obrambe, ki je zagotovljena s členom 48(2) Listine.
- 105 Iz Pojasnil k Listini o temeljnih pravicah (UL 2007, C 303, str. 17) je razvidno, da navedeni člen 48(2) ustreza členu 6(3) Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter ima v skladu s členom 52(3) Listine enako vsebino in obseg kot navedeni člen 6(3).

- 106 Vendar je iz sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice v bistvu razvidno, da čeprav pravica do dostopa do odvetnika iz navedenega člena 6(3), vključuje možnost, da zadevna oseba, pooblasti odvetnika, ki ga izbere sama, ta možnost ni absolutna (glej v tem smislu sodbi ESČP z dne 29. septembra 1992, Croissant proti Nemčiji, CE:ECHR:1992:0925JUD001361188, točka 29, in z dne 14. januarja 2003, Lagerblom proti Švedski, CE:ECHR:2003:0114JUD002689195, točka 54). Na to možnost se lahko nanašajo nekatere omejitve, če so te določene z zakonom, ustrezajo ciljem splošnega interesa in so s tem ciljem sorazmerne.
- 107 V obravnavanem primeru je iz predložitvene odločbe razvidno, da nacionalna zakonodaja iz postopka v glavni stvari zagotavlja pravico obdolženih oseb do učinkovite obrambe.
- 108 Vendar je treba ugotoviti, da je ta cilj, ki natančno ustreza cilju člena 3(1) Direktive 2013/48, zakonit in da je ta ureditev z njim sorazmerna.
- 109 V zvezi z zadnjenavedenim je treba namreč poudariti, da je neobstoj navzkrižja interesov odvetnika nujen za zagotavljanje učinkovitosti pravice do obrambe. Kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 110 sklepnih predlogov, odvetnik ne more v celoti in učinkovito braniti dveh obdolženih oseb v okviru istega postopka, če so si njuni interesi nasprotujoči, zlasti, če je ena od njiju podala izjave, ki bremenijo drugo, ne da bi ta druga oseba te izjave potrdila.
- 110 V teh okoliščinah je izločitev odvetnika in njegova nadomestitev z drugima odvetnikoma, ki ju imenujeta obdolženi osebi, ali odvetnikoma po uradni dolžnosti očitno primerna za zagotovitev učinkovitosti pravice do obrambe in pravice do dostopa do odvetnika.
- 111 Zato je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 3(1) Direktive 2013/48 razlagati tako, da ne nasprotuje niti nacionalni ureditvi, ki nacionalnemu sodišču nalaga, da odvetnika, ki sta ga imenovali dve obdolženi osebi, izloči proti njuni volji z obrazložitvijo, da si njuni interesi nasprotujejo, niti temu, da navedeno sodišče navedenima osebama omogoči, da imenujeta novega odvetnika, ali po potrebi samo imenuje dva odvetnika po uradni dolžnosti, ki nadomestita prvega odvetnika.

Stroški

- 112 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

- Člen 325(1) PDEU je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa ustavitev kazenskega postopka, kot je ureditev, določena v členih 368 in 369 Nakazatelno protsesualen kodeks (kazenski zakonik) v delu, v katerem se ta ureditev uporabi v postopkih, začelih v zvezi z veliko goljufijo ali drugimi hudimi nezakonitimi dejanji, ki škodijo finančnim interesom Evropske unije na carinskem področju. Nacionalno sodišče mora zagotoviti polni učinek člena 325(1) PDEU s tem, da navedene ureditve po potrebi ne uporabi, pri čemer mora zagotoviti spoštovanje temeljnih pravic obdolženih oseb.**
- Člen 6(3) Direktive 2012/13/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2012 o pravici do obveščenosti v kazenskem postopku je treba razlagati tako, da ne nasprotuje temu, da se podrobne informacije o obdolžitvi obrambi sporočijo po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava, ali celo po začetku te razprave, vendar pred fazo posvetovanja, kadar so tako sporočene informacije pozneje spremenjene, če sodišče sprejme vse ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe in poštenosti postopka.**

Člen 7(3) te direktive je treba razlagati tako, da mora nacionalno sodišče zagotoviti, da se obrambi dejansko omogoči dostop do dokaznega gradiva, pri čemer se lahko tak dostop glede na okoliščine primera omogoči po vložitvi obtožnice pri sodišču, vendar preden sodišče začne vsebinski preizkus obtožbe in preden se pred njim dejansko začne razprava, ali celo po začetku te razprave, vendar pred fazo posvetovanja, kadar se spis med postopkom pred sodiščem dopolni z novimi dokazi, če sodišče sprejme vse ukrepe, potrebne za zagotovitev spoštovanja pravice do obrambe in poštenosti postopka.

3. Člen 3(1) Direktive 2013/48/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2013 o pravici do dostopa do odvetnika v kazenskem postopku in v postopkih na podlagi evropskega naloga za prijetje ter pravici do obvestitve tretje osebe ob odvzemu prostosti in do komunikacije s tretjimi osebami in konzularnimi organi med odvzemom prostosti je treba razlagati tako, da ne nasprotuje niti nacionalni ureditvi, ki nacionalnemu sodišču nalaga, da odvetnika, ki sta ga imenovali dve obdolženi osebi, izloči proti njuni volji z obrazložitvijo, da si njuni interesi nasprotujejo, niti temu, da navedeno sodišče navedenima osebama omogoči, da imenujeta novega odvetnika, ali po potrebi samo imenuje dva odvetnika po uradni dolžnosti, ki nadomestita prvega odvetnika.

Podpisi